

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

II (74)

1994. gada jūnijs

Latvijas Zinātnieku savienībā

PAR OBLIGĀTO VALSTS EKSPERTĪZI

«Zinātnes Vēstneša» 7. numurā informējām par to, ka LZA arorganizāciju padome kopā ar Latvijas Zinātnieku savienību vērsās pie Latvijas Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas ar 8 priekšlikumiem par Latvijas zinātniskā potenciāla izmantošanu. Viens no tiem saucās «Par nozīmīgāko projektu, lēmumu un dokumentu obligāto ekspertīzi».

Komisija ierosināja darba grupai, kas iesniedza šo priekšlikumu, izstrādāt to detalizētāk. Šobrīd tas ir izdarīts. Iepazīstinām ar to «Zinātnes Vēstneša» lasītājus.

PROJEKTS

I. LIKUMDOŠANĀ IESTRĀDĀJAMĀS NORMAS PAR OBLIGĀTO VALSTS EKSPERTĪZI

1. Likumprojekti tiek pieņemti Saeimas plenārsēdēs tikai kopā ar Valsts ekspertīzes aktu, kurā apliecināta likumprojekta atbilstība Latvijas interesēm, LR Satversmei, jau spēkā esošajiem LR likumdošanas aktiem, starptautiskajiem līgumiem un konvencijām vai arī norādītas pretrunas un to novēršanai nepieciešamie labojumi. Ja pirmajā lasījumā likumprojekta izdarītas izmaiņas, pirms otrā lasījuma ekspertīze atkārtojama. Ja likumprojekts ir finansiāli-ekonomisks raksturs (nodokļu likmes, muitas tarifi u. tml.), ekspertīzes aktā jābūt ietvertai analīzei, kurā zinātniski pamatoti prognozēta potenciālā jaunā likuma ietekme uz LR tautsaimniecību.

Ja Saeima, pieņemot likumu, ir nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējusi valsts ekspertīzes slēdzieni, LR Prezidents ir pamats šo likumu nepareizi saskaņā ar LR Satversmi — ar visām no tā izrietošām sekām.

2. LR starptautiskie līgumi nevar tikt parakstīti vai ratificēti, ja tiem nav pievienots LR valsts ekspertīzes slēdziens par šo līgumu atbilstību Latvijas nacionālajām interesēm, vispārpieņemtām starptautiskajām tiesību normām, spēkā esošajiem starptautiskajiem līgumiem un konvencijām, LR Satversmei. Ekspertīzes aktā ietveramas arī norādes par nepieciešamajām izmaiņām spēkā esošajos LR likumdošanas aktos gadījumā, ja tiek parakstīts ekspertējams līgums. Ja līguma noslēgšana ietekmē LR ekonomiku (muitas tarifus, nodokļu likmes, preču vai kapitāla eksporta iespējas u. tml.), ekspertīzes aktā ietverama arī tautsaimniecības analīze.

Ja līgums, kuram nav nepieciešama ratifikācija, ir parakstīts nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējot valsts ekspertīzes slēdzieni, Saeimai ir pienākums izskatīt jautājumu par līguma denonsēšanu un Ministru kabineta demisiju. Savukārt, ja līgumam, kuram nepieciešama ratifikācija, valsts ekspertīzes slēdziens ir pārsvarā negatīvs, pirms šī līguma ratifikācijas rīkojama tautas nobalsošana Satversmē paredzētajā kārtībā, pie kam pirms nobalsošanas rīkojama publiska diskusija masu informācijas līdzekļos. (Šeit būtu pareizāk paredzēt lietas izskatīšanu Satversmes tiesā, bet mums diemžēl tādas vēl nav!)

3. Realizējot LR Valsts īpašuma, kura vērtība pārsniedz Ls 100 000 (?), privatizāciju, var tikt izskatīti tikai tie privatizācijas plāni, kuriem pievienots valsts ekspertīzes akts. Ekspertīzes aktā ietveramas slēdzieni par iesniegtās dokumentācijas atbilstību LR likumdošanas aktiem, kā arī spēkā esošajiem vai tuvākajā nākotnē paredzamiem starptautiskajiem līgumiem un konvencijām, tajā jābūt analizētai privatizācijas atbilstībai reālajai situācijai (t. i., tā izpildes realitātes novērtējumam),

plāna realizācijas ietekmei uz LR tautsaimniecību (darba vietu skaita palielināšanās vai samazināšanās, sagaidāmā ietekme uz partnerizstrādājumiem — izejvielu un pusfabrikātu piegādātājiem u. tml., potenciālā konkurences spēja LR un ārvalstīs u. c.). Ekspertīzes aktā ietveramas arī vērtējums par piedāvāto privatizācijas noteikumu atbilstību objekta reālajai vērtībai un to izdevīgumu no valsts viedokļa.

Ja lēmums par privatizāciju tiek pieņemts, nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējot valsts ekspertīzes slēdzieni, augstākstāvošai institūcijai ir pienākums izskatīt jautājumus par pieņemtā lēmuma atzīšanu par spēkā esošu, kā arī par lēmumu pieņemumu amatpersonu atbilstību ieņemamajiem amatiem. Ja ekspertīzes slēdziena ignorēšanas rezultātā valstij radušies materiāli zaudējumi, LR Prokuratūrai ir pienākums izskatīt jautājumu par vainīgo amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības.

4. Veidojot kopuzņēmumus ar ārvalstu kapitāla piedalīšanos, kuros tiek iekļauti LR valsts īpašumi vai kapitāls, kura kopsumma pārsniedz Ls 100 000 (?), dokumentācijai obligāti pievienojams LR valsts ekspertīzes akts. Aktā ietveramas slēdzieni par projekta atbilstību Latvijas nacionālajām interesēm, LR spēkā esošajiem likumdošanas aktiem, līgumiem un konvencijām, kā arī finansiāli-ekonomiskā analīze, kurā izvērtējama projekta sagaidāmā ietekme uz LR tautsaimniecību, norādāmas iespējas šo prognozējamo ietekmi uzlabot, paplašinot LR uzņēmumu, speciālistu u. c. resursu iesaisti projekta izpildē.

Ja kopuzņēmums tiek izveidots, nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējot valsts ekspertīzes slēdzieni, augstākstāvošai instancei ir pienākums izskatīt jautājumu par pieņemtā lēmuma atzīšanu par spēkā esošu, kā arī par atbildīgo personu atbilstību ieņemamajiem amatiem. Ja ekspertīzes slēdziena ignorēšanas rezultātā valstij radušies materiālie zaudējumi, LR Prokuratūrai ir pienākums izskatīt jautājumu par vainīgo amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības.

5. Jautājumi par LR valsts kapitāla investīcijām, kuru summa pārsniedz Ls 100 000(?), nevar tikt izņemti, ja projekta dokumentācijai nav pievienots valsts ekspertīzes slēdziens par investīciju drošumu, lietderību, atmaksāšanās perspektīvam.

Ja lēmums par valsts kapitāla investīcijām pieņemts, nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējot valsts ekspertīzes slēdzieni, augstākstāvošai instancei ir pienākums izskatīt jautājumus par lēmuma atzīšanu par spēkā esošu, kā arī par atbildīgo personu atbilstību ieņemamajiem amatiem. Ja ekspertīzes slēdziena ignorēšanas rezultātā valstij radušies materiāli zaudējumi, LR Prokuratūrai ir pienākums izskatīt jautājumu par atbildīgo amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības.

6. Jautājumi par juridisko vai fizisko personu kredītēšanu no LR valsts līdzekļiem, kā arī par valsts garantijām kredītiem, kuru summa pārsniedz Ls 100 000 (?), nevar tikt izņemti, ja iesniegtajai dokumentācijai nav pievienots valsts ekspertīzes slēdziens par kredītēšanas drošumu un tautsaimniecisko lietderību konkrētajā gadījumā.

Ja lēmums par kredītēšanu vai valsts garantijām tiek pieņemts, nemotivēti vai nepietiekami argumentēti ignorējot valsts ekspertīzes slēdzieni, augstākstāvošai instancei ir pienākums izskatīt jautājumu par lēmuma atzīšanu par spēkā esošu, kā arī par atbildīgo personu atbilstību ieņemamajiem amatiem. Ja ekspertīzes slēdziena ignorēšanas rezultātā valstij radušies materiālie zaudējumi, LR Prokuratūrai ir pienākums izskatīt jautājumu par atbildīgo amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības.

7. Valsts ekspertīžu savlaicīgu un kvalificētu veikša-

nu nodrošina LR valsts ekspertīžu birojs (?), kura vadītāju — Valsts ekspertu pēc Latvijas Zinātnieku savienības ieteikuma apstiprina Saeima.

II. LR VALSTS EKSPERTĪŽU BIROJA (?) DARBĪBAS NOLIKUMS

1. Vispārīgie noteikumi

1.1. LR valsts ekspertīžu birojs ir neatkarīga, budžeta finansēta valsts iestāde-bezpeļņas organizācija. Tā saīsināts nosaukums — LR VEB.

1.2. Savā darbībā LR VEB vadās no LR Satversmes, spēkā esošajiem likumdošanas aktiem un šī nolikuma.

1.3. LR VEB ir juridiska persona, tam ir patstāvīga bilance, savi norēķinu konti. LR VEB ir visas juridiskās personas tiesības un pienākumi atbilstoši LR likumiem un šim nolikumam. LR VEB ir atsevišķa mantā, tas var savā vārdā iegūt mantiskas un personiskas nemaniskas tiesības un uzņemties pienākumus, tas var būt prasītājs un atbildētājs tiesā, veikt darījumus Latvijas Republikas teritorijā un ārvalstīs saskaņā ar saviem darbības mērķiem un virzieniem.

1.4. LR VEB ir savs zīmogs ar nosaukumu un LR ģerboņa attēlu.

1.5. LR VEB juridiskā adrese ir...

2. LR VEB darbības uzdevumi, principi, virzieni

2.1. LR VEB darbības pamatuzdevums ir likumos paredzētajos gadījumos sagatavot augsti kvalificētu, zinātniski pamatotu, vispusīgu slēdzieni par izskatīšanai iesniegtās problēmas tautsaimnieciskajiem, juridiskajiem u. c. Latvijai nozīmīgiem aspektiem, fādejādi nodrošinot attiecīgās lēmējinstīcijas ar pamatota lēmuma pieņemšanai nepieciešamo informāciju.

2.2. Pamatuzdevuma realizācijai LR VEB veido datu bankas, kurās apkopo informāciju par visiem (neatkarīgi no to darbavietu resoriskās piederības) Latvijas augstākās kvalifikācijas speciālistiem, sistemātiski papildinot tās ar jauniem datiem, kā arī ar informāciju par autoritātvienību ārvalstu speciālistiem* (sevišķi nozarēs, kuras Latvijā nav pārstāvētas pietiekoši autoritātvienībās), kuri var tikt pieaicināti kā ekspertu konkrētu ekspertīžu veikšanai.

2.3. LR VEB pastāvīgo darbinieku funkcijas ir:
1) saņemot ekspertīzes uzdevumu (valsts vai juridiskās personas pasūtījums), no uzskaitē esošajiem speciālistiem nokomplektēt atbilstošo specialitāšu ekspertu komisiju konkrētā uzdevuma veikšanai, pie kam komisijas sastāvs līdz ekspertīzes slēdziena sagatavošanai (pēc ekspertu lūguma — arī pēc tās) netiek izpausts;

2) nodrošināt ekspertus ar uzdevuma veikšanai nepieciešamo dokumentāciju un informāciju;

3) nodrošināt uzdevuma veikšanu paredzētajos termiņos, nepieciešamības gadījumā (eksperta saslimšana vai tml.) operatīvi izmainot ekspertu komisijas sastāvu;

4) pēc ekspertu komisijas visu locekļu slēdziena saņemšanas noformēt Valsts ekspertīzes aktu, apvienojot tajā atsevišķo specialitāšu un nozaru ekspertu slēdzienus. Pirms Valsts ekspertīzes akta izsniegšanas pasūtītājam ar to iepazīstināmi visi ekspertu komisijas locekļi. Ja pie tam kāds no ekspertiem nepiekrīt Valsts ekspertīzes akta formulējumiem, kopējā LR VEB darbinieku un ekspertu apspriedē jāmeģina viedokļus saskaņot. Ja tas neizdodas, aktam pievienojamas atšķirīgo ekspertu slēdzienu kopijas.

* Ja tiek pieņemts lēmums iesaistīt ekspertīzes veikšanā ārvalstu speciālistus, katram no tiem kā asistents pieaicināms attiecīgās specialitātes un kvalifikācijas Latvijas speciālists, kurš:

1) pārzina vietējos apstākļus un īpatnības;
2) ir ieinteresēts rūpēties par Latvijas interešu ievērošanu;

3) strādājot kopā ar augsti kvalificētiem ārvalstu speciālistiem, paaugstina savu kvalifikāciju, vienlaikus kaut daļēji iekļaujoties starptautiskajā sadarbībā.
(Turpinājums 2. lpp.)

Vēl varat pieteikties!

Zinātniski praktiskais seminārs «Vides piesārņojuma analīzes, metodika un problēmas»

Rīgā 1994. gada 20.—21. septembrī RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultātē Āzenes ielā 14/24.

Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte kopā ar Latvijas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Vides datu centru un Latvijas universitātes Ķīmijas fakultāti ierosina veidot semināru par gaisa, ūdens un augsnes piesārņojuma analīzi, noteikšanas metodiku un problēmām, kas ar to saistītas.

Konference notiks latviešu valodā. Iespējama ārzemju vieslektoru referātiem būs kopsavilkums latviešu valodā.

Aicināti piedalīties visi Latvijas speciālisti, kas nodarbojas ar gaisa, ūdens un augsnes analīzi, ir ieinteresēti dalīties savā pieredzē un gūt jaunus atziņas. Referātu ilgums — līdz 20 min., ziņojumi un diskusijas — 5 līdz 10 min.

Pieteikumus par dalību semināra organizācijas komisija lūdz iesūtīt līdz š. g. 15. jūnijam.

Adrese: Dr. chem. Modris Drille RTU Ķīmijas tehnoloģijas fak. Āzenes 14/24, Rīga, LV-1048.

Referentus lūdzam pieteikt referāta tēmu, pievienojot referāta tēzes (līdz 1 mašīnraksta lappusei).

Ceram uz Jūsu atsaucību!

Organizācijas komiteja.

Tālrunis uzziņām 626298.

ACTA LATGALICA 8

Zinātnisko rakstu krājums ACTA LATGALICA 1.—7. laidniens iznāca 1965.—1981. gadā Vācijā. To izdeva Latgales pētniecības institūts.

1991. gada 7. decembrī Daugavpilī nodibinēja Latgales Pētniecības institūtu. ACTA LATGALICA 8 (atbildīgais redaktors prof. Leonīds Keirāns) — LPI pirmais rakstu krājums. Tas ir izdots Rēzeknē, Latgales Kultūras centra izdevniecībā.

ACTA LATGALICA 8 ir ievietoti Dr. habil. paed. LU profesora Jāņa Anspaka, Dr. habil. theol. LU un Rīgas Romas katoļu garīgā semināra profesora Leona Gabriela Taivana, Dr. habil. phil. Latvijas Mākslas akadēmijas profesora Pētera Zeiles u. c. Latvijas zinātnieku raksti par vēstures, kultūrvēstures, lauksaimniecības u. c. jautājumiem. Rakstu krājumā ir ievietoti arī vairāki ārzemju autoru darbi.

Eleonora VAIVODE

[Turpinājums no 1. lpp.]

5) savlaicīgi izsniegt Valsts ekspertīzes aktu pasūtītājam, piedalīties apspriedēs, kuras saistītas ar lēmumu pieņemšanu ekspertīzējā jautājumā, sniegt nepieciešamos paskaidrojumus un aktā formulēto viedokļu pamatojumus.

2.4. LR VEB darbinieki iespēju robežās seko ekspertēto projektu tālākajam liktenim, vērtē, kā apstiprinās sagatavotajos ekspertīzes aktos sniegtās prognozes, un uz šīs analīzes pamata izdara secinājumus (LR VEB protokolēta lēmuma formā) par veikušo ekspertu turpmākās izmantošanas lietderību.

2.5. Izpildot iestāžu, organizāciju vai uzņēmumu pasūtījumus, LR VEB no uzskaitē esošajiem speciālistiem komplektē ekspertu komisijas dažādu līmeņu ierēdņu un speciālistu kvalifikācijas pārbaudēm, eksāmeniem un atestācijām.

2.6. Izpildot iestāžu, organizāciju vai uzņēmumu pasūtījumus, LR VEB no uzskaitē esošajiem speciālistiem komplektē ekspertu grupas dažādu uzņēmumu vai to projektu tehnoloģisko, ekonomisko, ekoloģisko u. c. analīžu veikšanai, rekonstrukciju un reorganizāciju projektu izstrādei u. c. konsultatīvās dabas pakalpojumiem.

2.7. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu LR VEB speciālistu un datu bankās uzkrātās informācijas izmantošanu, LR VEB sniedz klientiem maksas pakalpojumus:

1) palīdz uzņēmumiem un organizācijām atrast un iesaistīt to problēmu risināšanā vajadzīgo nozaru kvalificētos speciālistus;

2) palīdz speciālistiem atrast uzņēmumus un iestādes (kā Latvijā, tā arī ārvalstīs), kuras varētu būt interesētas izmantot šo speciālistu kvalifikāciju un intelektuālo īpašumu;

3) palīdz objektīvi novērtēt intelektuālā īpašuma konkurētspēju un potenciālo pieprasījumu ārvalstīs, patentēšanas lietderību tajās;

4) palīdz sagatavot nepieciešamo dokumentāciju un nokārtot formalitātes izgudrojumu patentēšanai ārvalstīs;

5) palīdz sastādīt un noslēgt vietējās vai starptautiskās sadarbības līgumus, paredzot tajos juridiski pareizi formulētus intelektuālā īpašuma aizsardzības noteikumus un reālajai vērtībai atbilstošu intelektuālā īpašuma un speciālistu pakalpojumu apmaksu.

3. LR VEB pārvalde, kontrole un darba organizācijas pamatprincipi

3.1. Administratīvi LR VEB atrodas tiešā LR Saeimas pakļautībā.

3.2. LR VEB darbības metodisko kontroli realizē LR Zinātnieku savienība.

3.3. LR VEB darbu vada LR Valsts eksperts, kuru pēc LR Zinātnieku savienības ieteikuma apstiprina LR Saeima.

3.3.1. Zinātnieku savienības izvirzītajam Valsts ekspertam amata kandidātam jābūt habilitētam doktoram kādā no eksakto zinātņu nozarēm, vēlam — ar iespējami vispusīgu izglītību un pieredzi, kas atvieglotu pamatotu ekspertu izvēli no visatbilstošāko nozaru speciālistiem.

3.3.2. Valsts eksperta pilnvaru termiņš ir 3 gadi. Pēc šī termiņa beigām Zinātnieku savienība ir tiesīga izvirzīt apstiprināšanai uz jaunu pilnvaru laiku to pašu vai citu kandidātu.

3.3.3. Zinātnieku savienība ir tiesīga jebkurā laikā izveidot metodisko komisiju Valsts eksperta darbības pārbaudei. Ja šī komisija konstatē LR VEB sagatavoto Valsts ekspertīzes aktu neatbilstību tiem ekspertu slēdzieniem, uz kuru pamata gatavots akts, vai nepamatotas novirzes no ekspertu izvēlē noteiktās kārtības, Zinātnieku savienība ir tiesīga iesniegt Saeimai pieprasījumu par Valsts eksperta pilnvaru pirmstermiņa izbeigšanu un jauna šī amata kandidāta apstiprināšanu. Ja ir pamats secināt, ka Valsts ekspertīzes akta sastādīšanā vai ekspertu izvēlē Valsts eksperts vadījies no savtīgām interesēm (korupcijas pazīmes), pārbaudes materiāli iesniedzami prokuratūras izmeklēšanai.

3.4. Valsts ekspertam ir 3 palīgi, kurus izvirza Zinātnieku savienība un apstiprina Valsts eksperts:

- 1) Valsts eksperta palīgs juridiskos jautājumos;
- 2) Valsts eksperta palīgs ekonomiskos jautājumos;
- 3) Valsts eksperta palīgs patentzinībās.

3.5. Bez jau minētajiem speciālistiem LR VEB strādā tehniskie darbinieki, kuru izvēlas Valsts eksperts: speciālists datu banku veidošanā un datortīklu izmantošanā, viens vai vairāki valodu speciālisti, datortehnikas operatori, grāmatvedis, sekretārs, apkalpojošais personāls.

3.6. Ekspertu komisijas konkrētu uzdevumu veikšanai tiek komplektētas Valsts eksperta un viņa palīgu kopējā sēdē, kuras gaita tiek protokolēta. Sēdes laikā tiek pieņemts lēmums (parasti — vienprātīgs, ja neizdodas vienoties, jautājumu izšķir balsojot, pie kam, ja balsu sadalījums izrādās vienāds, Valsts eksperta balss ir izšķiroša) par ekspertu komisijas skaitlisko sastāvu un tajā iesaistāmo ekspertu specialitātēm, noteikti ekspertīzes termiņi, ekspertu komisijas ievada un noslēguma sēžu datumi.

3.6. Ekspertu komisiju personālsastāva komplektēšanai visi uzskaitē esošie eksperti tiek sadalīti pa specialitātēm un ranžēti pēc to kvalifikācijas rādītājiem — zinātniskā grāda, izglītības, pieredzes. Kad ir nolēmts kādu specialitāšu ekspertiem jāpiedalās konkrētās komisijas darbā, no attiecīgo specialitāšu sarakstiem tiek uzaicināti pēc ranžējuma pirmie brīvie eksperti. Viena un tā paša eksperta piedalīšanās vienlaikus divu vai vairāku ekspertu komisiju sastāvā netiek pieļauta. Ja izvēlētais eksperts objektīvu iemeslu dēļ (slimība, komandējums, atvaļinājums) nevar piedalīties konkrētā uzdevuma veikšanā, komisija uzaicina pēc saraksta nākošo tās pašas specialitātes ekspertu. Eksperta vairākkārtēja atteikšanās bez objektīva iemesla var būt par pamatu tā pārvietošanai (ar LR VEB protokolēto lēmumu) uz ranžējuma rindas beigām. Ja attiecīgās specialitātes sarakstā nav Latvijas speciālista, kura kvalifikācija pilnībā atbilst veicamā uzdevuma prasībām, komisijas darbā tiek pieaicināts ārvalstu speciālists, pieai-

cinot viņam par asistentu iespējami augstas kvalifikācijas vietējo speciālistu.

3.7. Pēc ekspertu komisijas nokomplektēšanas organizējama ar to kopēja sēde, kurā tiek sadalīti pienākumi, precizēti termiņi, precizēts tās informācijas apjoms, kura LR VEB darbiniekiem jānodod ekspertu rīcībā. Pirmās sēdes laikā ekspertu komisijas locekļiem ir tiesības pieprasīt ekspertu komisijas paplašināšanu (ja noskaidrojas, ka komisijā nav pārstāvētas visas vajadzīgās specialitātes) vai sašaurināšanu (ja izrādās, ka kāda speciālista piedalīšanās nav nepieciešama). Ekspertu komisijas turpmākā darba laikā tās sastāvs var tikt mainīts tikai ārkārtējos gadījumos (kāda eksperta saslimšana u. tml.).

3.8. LR VEB Valsts ekspertam un tā palīgiem ir tiesības saņemt un nodot ekspertu komisiju rīcībā jebkuru ekspertīzei nepieciešamo informāciju no jebkuras valsts institūcijas vai uzņēmuma, kā arī no jebkuras juridiskās personas, kurai ir tiešs sakars ar ekspertējamo problēmu. Ekspertīzei iesniegtā informācija uzskatāma par stingri konfidenciālu*, bet tās rezultāts — Valsts ekspertīzes akts nododams masu informācijas līdzekļu vai jebkuras ieinteresētas personas rīcībā pēc pirmā pieprasījuma, ja tas nav likumā paredzētajā kārtībā atzīts par slepenu.

3.9. Ja ekspertīze tiek veikta kā juridiskas vai fiziskas personas privāts pasūtījums, klientam ir tiesības līgumā paredzēt, ka visa ar ekspertīzi saistītā informācija, tajā skaitā arī Valsts ekspertīzes akts, uzskatāma par stingri konfidenciālu.

3.10. Ekspertīzei paredzētā termiņa beigās LR VEB speciālisti izziņo ekspertu komisijas noslēguma sēdi, kurā tiek apkopoti ekspertīzes rezultāti, apspriests un formulēts Valsts ekspertīzes akta saturs. Sēdes gaita un izstrādātie formulējumi tiek fiksēti protokolā, kuru paraksta visi komisijā uzaicinātie eksperti un LR VEB speciālisti. Ekspertīzes pasūtītājam tiek izsniegts Valsts ekspertīzes akts, kuru sagatavo (uz ekspertu komisijas noslēguma sēdes protokola pamata) LR VEB speciālisti, bet paraksta tikai Valsts eksperts vai tā pilnvarotais vietnieks; formulējumi un secinājumi Valsts ekspertīzes aktā drīkst atšķirties no noslēguma sēdes protokolā fiksētajiem tikai ar redakcionālās dabas ne būtiskām izmaiņām. Ja noslēguma sēdē atsevišķo ekspertu viedokļi atšķiras, Valsts ekspertīzes aktā fiksējams tas viedoklis, kuru, sēdē balsojot, atbalstījis ekspertu vairākums, bet Valsts ekspertīzes aktam pievienojams pielikums, kurā fiksēts (apstiprinot ar ekspertu parakstiem) to ekspertu viedoklis, kuri nepiekrīt Valsts ekspertīzes akta formulējumiem.

Ja noslēguma sēdē noskaidrojas, ka komisijas ekspertu viedokļi būtiski atšķiras, pie kam nevienam no atšķirīgajiem viedokļiem nav izšķiroša pārsvara, LR VEB jāpieprasa pasūtītājam termiņa pagarinājums atkārtotas ekspertīzes veikšanai ar citu (nomaināmi visi eksperti) ekspertu komisijas sastāvu. Ja arī jaunā ekspertu komisija nevar vienoties par kopīgu viedokli, Valsts ekspertīzes aktā ietverams tas viedoklis, kuru atbalsta ekspertu vairākums no abām komisijām kopā, bet pielikumā fiksējami atšķirīgie ekspertu viedokļi.

3.11. Ja izsniegts Valsts ekspertīzes akts ar pielikumu (ekspertu viedokļi bijuši atšķirīgi), LR VEB speciālistiem obligāti jāseko ekspertētā projekta turpmākajam liktenim, lai noskaidrotu, kurš no atšķirīgajiem viedokļiem apstiprinās. Kļūdaino viedokļu autoru vieta uzskaites ranžējuma rindā ar LR VEB protokolēto lēmumu pārceļama uz šīs rindas beigām.

3.12. LR VEB speciālistu darbība juridisko vai fizisko personu pasūtījumu izpildē (speciālistu un uzņēmumu savstarpējo kontaktu meklējumi, intelektuālā īpašuma aizsardzība ārvalstīs, palīdzība kontraktu slēgšanā u. tml.) netiek īpaši reglamentēta — tā veidojama uz savstarpējās vienošanās un izdevīguma pamatiem.

4. LR VEB pamatkapitāls un finansēšanas avoti

4.1. LR VEB pamatkapitālu veido tā valdījumā esošie pamatlīdzekļi, apgrozāmie līdzekļi un citas vērtības.

4.2. LR VEB galvenais finansēšanas avots ir Latvijas Republikas valsts budžeta līdzekļi, kurus LR VEB saņem saskaņā ar valsts budžeta iestāžu finansēšanai noteikto kārtību. Šos līdzekļus LR VEB izmanto savas pamatdarbības finansēšanai un tā valdījumā esošās mantas uzturēšanai.

4.3. Papildu finansēšanas līdzekļus LR VEB var iegūt no

— LR un ārvalstu juridisko un fizisko personu apmaksas par pasūtījumu izpildi — konsultācijām, ekspertīzēm, projektiem un citiem pakalpojumiem;

— līdzekļiem, kas izdalīti sakarā ar piedalīšanos starptautiskās programmas un projektos, kā arī no dažādiem starptautisko sadarbību veicinājošiem fondiem;

— citiem LR likumos paredzētiem avotiem.

5. Rezerves fonds, tā veidošana un izmantošana

5.1. LR VEB darbības rezultātā izveidoto ienākumu pārsniegumu pār izdevumiem ieskaita rezerves fondā, kas pāriet uz nākamo pārskata gadu un to neapliek ar peļņas nodokli.

5.2. Rezerves fondā ieguldītie līdzekļi izmantojami LR VEB materiāli — tehniskās bāzes nostiprināšanai, darbam nepieciešamo iekārtu un tehnisko līdzekļu iegādei, rezerves fonda palielināšanai.

5.3. Rezerves fonda izmantošanas atbilstību spēkā esošajiem likumdošanas aktiem kontrolē kompetentas Saeimas struktūrvienības.

* Eksperts vai LR VEB speciālists, kurš vainojams tam uzticētās konfidencialās informācijas nesankcionētā izpaušanā, izslēdzams no LR VEB ekspertu uzskaites sarakstiem vai atbrīvojams no darba LR VEB kā neatbilstošs ieņemamajam amatam un var tikt saukts pie atbildības LR spēkā esošajos likumdošanas aktos paredzētajā kārtībā.

6. Pasūtījumu pieņemšanas, apmaksas un darba samaksas kārtība

6.1. LR VEB pamatuzdevums ir Valsts pasūtījumu izpilde. Valsts pasūtījumus iesniedz Saeima, tās komisijas, Ministru kabinets, ministrijas, departamenti. Saņemot Valsts pasūtījumu, LR VEB izsniedz pasūtītājam rēķinu, kurā paredzēta ar pasūtījuma izpildi saistīto papildizdevumu apmaksā (pieaicināmo ekspertu komisijas locekļu darba samaksa atbilstoši to kvalifikācijai, darba apjomam un pasūtījumu izpildes termiņiem (par steidzamu pasūtījumu izpildi paredzama paaugstināta darba samaksa), kā arī ar papildu informācijas iegūšanu saistīto izdevumu, ekspertu komandējumu, transporta, ekspertīzes eksperimentu, nodokļu u. c. izdevumu). LR VEB speciālistu darba samaksa, kā arī LR VEB uzturēšanas izdevumi Valsts pasūtījumu apmaksā netiek ietverti, jo šo izdevumu segšanai LR VEB saņem budžeta finansējumu. Ar Valsts pasūtījuma izpildes rezultātiem (ekspertīzes akti, prognozes u. tml.), ja tie nav likumos paredzētajā kārtībā atzīti par slepeniem, ir tiesības bez maksas iepazīties jebkurai ieinteresētai LR nodokļu maksātājam. No juridiskām vai fiziskām personām, kuras nepieder pie šīs kategorijas, par iepazīšanos ar Valsts pasūtījuma izpildes rezultātiem var tikt pieprasīta samaksa. Tie Valsts pasūtījumu izpildes rezultāti, kuri likumos paredzētajā kārtībā atzīti par slepeniem vai saturošiem datus, kuri atzīti par komercnoslēpumu, izsniedzami (izpauzami) tikai pasūtītājam.

6.2. Ja kāda no Valsts pasūtījuma rezultātos ieinteresētajām pusēm nepiekrīt veiktā darba (Valsts ekspertīzes) rezultātiem, tā ir tiesīga pieprasīt veikt atkārtotu ekspertīzi ar citu ekspertu komisijas sastāvu (kuru nosaka LR VEB speciālisti pēc vispārējiem principiem, neiesaistot tos ekspertus, kuri piedalījušies apstrīdētās ekspertīzes veikšanā). Ja atkārtotās ekspertīzes rezultāti būtiski neatšķiras no iepriekšējās (apstrīdētās) rezultātiem, atkārtotās ekspertīzes pieprasītājam ir pienākums segt visus ar to saistītos izdevumus, kā arī zaudējumus, kādi radušies, atliekot ekspertīzes rezultātu izmantošanu līdz atkārtotās ekspertīzes rezultātu saņemšanai. Ja atkārtotās ekspertīzes rezultāti būtiski atšķiras no apstrīdētajiem, ar atkārtoto ekspertīzi saistītos izdevumus sedz LR VEB.

6.3. Saņemot pieprasījumu atkārtotas ekspertīzes veikšanai, LR VEB ir tiesības izveidot divas ekspertu komisijas, kuras darbojas paralēli un viena no otras neatkarīgi. Šādā gadījumā Valsts ekspertīzes aktā ietverami tie ekspertu viedokļi, kuri savā starpā vismazāk atšķiras.

6.4. Pieņemot jebkuras juridiskas vai fiziskas personas (ne valsts) pasūtījumus, LR VEB izsniedz pasūtītājam rēķinu, kurā ietvertas visas ar pasūtījuma izpildi saistītās izmaksas — arī pasūtījuma izpildē iesaistāmo LR VEB speciālistu darba samaksa, iekārtu ekspluatācijas izdevumi, uzturēšanas izdevumi. Pasūtītājs ir tiesīgs līguma noteikumus paredzēt, ka viņa pasūtījuma izpildes rezultāti, ja tajos nav konstatēti LR likumu pārkāpumi, uzskatāmi par komercnoslēpumu un izsniedzami tikai pasūtītājam.

6.5. Gadījumos, kad pasūtītājs vēlas atrast iespējas sava intelektuālā īpašuma realizācijai, par parastāko šāda pakalpojuma apmaksas formu uzskatāms līgums, kurā LR VEB apņemas veikt nepieciešamos pasākumus potenciālā pircēja atrašanās, nodrošināt autortiesību aizsardzību potenciālā pircēja valstī, kā arī sastādīt kontrakta tekstu un piedalīties tā noslēgšanā, bet pasūtītājs apņemas kā atbildību par šiem pakalpojumiem izmaksāt LR VEB noteiktu daļu no noslēgtā kontrakta summas.

6.6. Saimnieciskā riska robežās LR VEB ir tiesīgs pēc savas iniciatīvas un uz sava rēķina veikt konjunktuāras pētījumus, meklēt iespējas LR patentētā intelektuālā īpašuma pielietošanai ārvalstīs u. tml. Šādā gadījumā šī darba rezultāti tiek izsniegti ieinteresētajām juridiskām vai fiziskām personām tikai pēc tam, kad ar tām noslēgts līgums par LR VEB veiktā darba apmaksu vai līdzdalību to ienākumu sadalē, kuri var tikt iegūti, izmantojot šī darba rezultātus. Šādā līgumā var tikt ietverti noteikumi, ka veiktā darba rezultāti uzskatāmi par komercnoslēpumu, kurš nav izpauzams citām juridiskām vai fiziskām personām.

6.7. Par sava pamatdarba izpildi — Valsts ekspertīžu organizēšanu un attiecīgo dokumentu noformēšanu LR VEB speciālisti saņem no budžeta finansējuma savai kvalifikācijai atbilstošu mēnešalgu, kā arī ar šo darbu saistīto papildizdevumu — komandējumu, transporta u. c. apmaksu.

6.8. Par juridisko vai fizisko personu pasūtījumu izpildi LR VEB speciālisti saņem veiktā darba apjomam un kvalifikācijai atbilstošu atalgojumu no pasūtītāja iemaksātās summas.

6.9. Pieaicinātie speciālisti — ekspertu komisiju locekļi, kā arī tulkļi u. c. speciālisti saņem savai kvalifikācijai un veiktā darba apjomam (ieskaitot piemaksas par steidzamu pasūtījumu izpildi) atbilstošu atalgojumu no summas, kuru LR VEB saņem par konkrēto darba izpildi. Pie tam speciālista kvalifikācija nosakāma pēc tā uzskaites datiem LR VEB datu bankā, bet konkrētais darba apjoms, piemaksas par steidzamību, kā arī komandējumu un transporta izdevumu nepieciešamība tiek novērtēta, LR VEB speciālistiem vienojoties ar darba izpildītājiem (parasti — ekspertu komisijas pirmajā sēdē).

6.10. Ar LR VEB finansiālo darbību saistītos jautājumus, tajā skaitā darba samaksu, ekspertīžu izdevumu tāmes u. tml. kontrolē kompetentas Saeimas struktūrvienības.

7. LR VEB reorganizācijas un likvidācijas kārtība

7.1. Pēc Saeimas komisiju, LR VEB speciālistu vai Latvijas Zinātnieku savienības metodiskās komisijas ierosinājuma Saeima var pieņemt lēmumu par LR VEB reorganizāciju vai tā darbības nolikuma izmaiņām.

7.2. LR VEB nevar tikt likvidēts citādi kā ar Saeimas lēmumu.

7.3. LR VEB reorganizācijas vai likvidācijas gadījumā jautājumi par tā finansiālām un mantiskām saistībām, speciālistu sociālo aizsardzību, īpašumu turpmāko piederību un izmantošanu u. c. risināmi Latvijas Republikā spēkā esošajos likumdošanas aktos paredzētajā kārtībā.

Par Nacionālā institūta statusu Latvijas Vēstures institūtam

Kad 1946. gadā nodibinājās Latvijas Zinātņu akadēmija, tās sastāvā izveidoja arī institūtu Latvijas vēstures pētniecībai. Tas saucās «Vēstures un materiālās kultūras institūts». Nosaukums institūtam mainīts vairākkārt, bet nemainīgs palicis fakts, ka šis — tagad nu **Latvijas Vēstures institūts** — kļuva par galveno Latvijas vēstures zinātniskās izpētes centru. Tagadējā Latvijas Vēstures institūta pētījumu saturs gan krasi atšķiras no 1936. gadā dibinātā Latvijas Vēstures institūta ar to, ka 1936. gadā dibinātā Vēstures institūta strādājošie zinātnieki pētīja tikai laika posmu no 11./12. gs. līdz 20. gadsimtam. Mūsu institūtā, apvienojot arheologus, etnogrāfus, antropologus un vēsturniekus, pētāmās problēmas aptver Latvijas vēsturi visos aspektos laikā, kamēr vien šajā teritorijā dzīvo cilvēki. Pēc pašreiz zināmā, tas ir, no 9. g. t. pr. Kr. līdz mūsu dienām. Pēc satura pētījumi skar saimniecības un kultūras vēsturi, etniskos un sabiedrisko attiecību jautājumus, sakaru problēmas, iedzīvotāju antropoloģiskā tipa veidošanos. Daudz uzmanības veltīts vēstures avotu apzināšanai, zinātņu vēstures izpētei utt.

Sakarā ar daudzveidīgo darbību institūtā radušās daudzskaitlīgas un saturā dažādu unikālu avotu grupas. Starp tām īpaši jānorāda uz arheologu, antropologu un etnogrāfu vākumu.

Pēckara posmā institūta arheologi veiksmīgi aizstāvēja kultūras pieminekļu aizsardzības likuma noteikumu, ka katrai struktūrai, kas savā darbībā skar arheoloģijas pieminekli, ir pilnīgi jāsedz šī objekta izpēte. Arheoloģisko izrakumu apjoms paplašinājās, gan izmantojot budžeta līdzekļus (Nukši, Kivīti, Asote, Tērveite u. c.), gan dažādu celtniecības organizāciju apmaksas (Ķenteskalns, Vīnkalns, Jaunsvirslaukas komplekss, Lubāna baseina un Daugavas elektrostacijas kaskādes zonu pieminekļi). Daudz jaunu materiālu devuši viduslaiku mūra piļu pētījumi Bauskā, Cēsīs, Turaidā u. c., arī Rtgā.

Visa tā rezultātā Vēstures institūta fondos uzkrāts milzīgs daudzums unikālu, ne ar ko citu neaizstājamo Latvijas vēstures avotu, kas ir nepārvērtējamas nozīmes nacionālā bagātība. Tajā ir 175 317 senlietu, 875 445 māla trauku lausku, vairāk nekā viens miljons dzīvnieku kaulu, simtiem paleobotānikas, dendrochronoloģijas, radiokarbons un cita rakstura paraugu. Plašās pētniecības darbu gaitā ap 300 objektos radušies 839 zinātniskās izpētes darbu pārskati. Tajos aprakstīts un atfēlos fiksēts viss arheoloģiskajos izrakumos atsegtais un atrastais, lai zinātne nezaudētu atsegto kopsakarības. Arhīvā glabājas 121 543 fononegatīvi, 14 952 zīmēti plāni, kuros fiksēti atklājumi.

Tās kopumā ir tādas Latvijas vēstures avotu bagātības, kas nav ne ar ko atvietošanas. Tādu citur pasaulē nav. Tās ir mūsu tautas nacionālā bagātība, ar ko mēs bagātinām arī pasaules kultūru. Šo bagātību nozīme jāvērtē vēl arī tāpēc, ka šie materiāli ir vai nu vienīgais avots vai citus avotus būtiski papildinošs materiāls. Bez šo avotu izmantošanas nevar uzrakstīt Latvijas vēsturi vispār ap 9000 gadu garā laika posmā, nevar uzrakstīt objektīvu latviešu tautas vēsturi ap 1500 turpmāko gadu laikā. Bet jau šogad rakstīts arī mūsu presē, tas atzīts visā pasaulē, ka **vēsture — tā ir tautas atmiņa, tā tad — viens no tautas izdzīvošanas faktoriem.**

Sacīto pareizi saprotot, ir jāapzinās, ka zinātniekiem un valsts varas struktūrām ir atbildība par pilnīgu visu šo unikālo vēsturisko tautas kultūras vērtību saglabāšanu gan mūsdienā, gan nākamajai paaudzei zinātnieku izmantošanai.

Pēc pieredzes Latvijā un pasaulē zināms, ka arheoloģisko priekšmetu daudzveidīgie materiāli (akmens, kauls, bronza, dzelzs, koks, dzintars, māls u. c.) nosaka specifiskus saglabāšanas paņēmienus un prasa īpašu glabāšanas apstākļus, kā arī attiecīgi sagatavotu speciālistu darbu. Minimālais — ir vajadzīgas slēgtas telpas, kurās var regulēt temperatūru, mitrumu, ir vajadzīga specializēta konservēšanas un restaurēšanas laboratorija ar attiecīgu tehnisko iekārtu, ķīmikālijām u. c., arī augsta līmeņa darbiniekiem.

Šis aplūkojamo kultūras vērtību saglabāšanas prasību komplekss ir saistīts ar ievērojamam finansu resursiem, kādu Vēstures institūtam pašlaik nav un, pastāvot paš-

reizējam institūta statusam, tuvākā laikā arī nebūs. Bet milzīgā daudzuma unikālo kultūras vērtību stāvoklis negaida uz nezināmu nākotni.

Bez arheoloģijas milzīgajām bagātībām Latvijas Vēstures institūtā ir ļoti liels etnogrāfisko materiālu krājums. Tas tāpat ir unikāls, tāpat ne ar ko citu neatvietošanas, tā ir liela latviešu tautas nacionālā kultūras bagātība. Tā ir arī starpnacionāla kultūras bagātība. Dažādos Latvijas novados etnogrāfu ekspedīcijas savākušas tūkstošus vienību dažāda rakstura vēstures avotu, kas raksturo tautas materiālo un garīgo kultūru, tradīcijas, dzīves ziņu utt. laikā no 18. gadsimta. Etnogrāfu fondos ir pavisam 350 000 vienību dažādu materiālu (fononegatīvi, pārskati, zīmējumi, priekšmeti), kas tāpat prasa attiecīgi iekārtotas telpas un citus materiālu raksturu atbilstošus saglabāšanas līdzekļus, tāpat šo saglabāšanu vadošus darbiniekus. Pie tam etnogrāfisko materiālu saglabāšanas noteikumi atšķiras no arheoloģijas materiāliem vajadzīgā.

Trešā avotu grupa Latvijas Vēstures institūtā ir unikāla, daudzskaitlīgā antropoloģisko materiālu kolekcija: ap 3000 galvaskaustu un ap 2000 skeletu kaulu. Tādi fondi ir lielākie Ziemeļeiropā pēc daudzuma, tiem ir pasaules nozīmīgums. Īpaši jāmin akmens laikmeta Zvejnieku kapulauka un Kivutkalna bronzas kapulauka kolekcijas, kurām līdzīgu Eiropā nav. Ar šiem fondiem ir specifiski glabāšanas noteikumi. Vēl jāmin fakts, ka mūsu vēsturnieki savākuši tūkstošiem ārzemju arhīvu izrakstu, kam ir liela vērtība, jo tie dod iespēju skatīt Latvijas vēsturi Eiropas kontekstā.

Atgādināšu, ka Latvija atrodas reģionā, kur gadu tūkstošiem saskārusies rietumu un austrumu kultūras un saimnieciskās strāvas. Te gadsimtos saskārusies somu-baltu-slāvu-ģermāņu tautas. Un mūsu vēstures avoti ir nozīmīgi visu šo tautu vēstures pilnīgai izpētei un izpratnei. Sacītais, domāju, skaidri liecina, ka LVI rīcībā ir nepārvērtējami lielas latviešu kultūras vērtības, kam nozīme pat pasaules kultūras skatījumā.

Zinātnieku uzdevums ir parādīt šo patiesību par lielajām kultūras vērtībām sabiedrībai, bez kuras aktīvas līdzdalības minētās kultūras vērtības saglabātas nebūs, rādīt to valdības struktūrām, jo bez valsts finansējuma tautas, pat pasaules kultūras mantojums neglabājamies ies bojā. Bet to pieļaut nedrīkst.

Bet vēstures avotiem, minētām kultūras vērtībām runāt liek zinātnieki. Un šajā jomā esam labā situācijā, jo gadu gaitā, ciešā darbā vācot un pētot vēstures avotus, ir izauguši izcili arheoloģijas, etnogrāfijas, antropoloģijas un dažādu vēstures posmu speciālisti. Teikto apliecina fakts, ka LVI strādā 10 habilitētie vēstures zinātņu doktori-profesori un 25 doktori. To pašu apliecina vēl arī tas, ka mūsu speciālistus aicina uz zinātniskiem forumiem pasaulē, ka ārzemju zinātniskos izdevumos publicē mūsu zinātnieku darbus, ka pie mums brauc informētāji ārzemju zinātnieki.

LVI zinātnieki pašlaik risina kardinālas Latvijas vēstures pamatproblēmas:

- Latvijas senākā vēsture (9. g. t. pr. Kr. — 12. gs.);
- Baltu tautu — latviešu etnogenēze;
- Latvija 19. gs.;
- Latvijas brīvvalsts (1918.—1940. g.);
- Latvijas kultūras vēsture u. c.

Pie tam Latvijas vēsturi visos tās aspektos pēta Eiropas vēstures kontekstā.

Būtiska darba nozare ir Latvijas vēstures un kultūrvēstures avotu komentāru publicēšana (— J. K. Broce «Monumente», — arheoloģisko ekspedīciju materiāli, — avoti par zemnieku nemieriem, — avoti par brīvības cīņām utt.). Saprātīsim, ka arī viss šis darbs prasa lielus līdzekļus.

Pašreizējais finansējums nenodrošina LVI zinātniskās pētniecības darbu ne tā apjomā, ne iedaņu dziļumā, tas apdraud unikālo, gribu sacīt — pasaulnozīmīgo vēstures avotu — latviešu tautas kolosālo kultūras vērtību saglabāšanu.

Tas apdraud arī normālu zinātniskā darba pieredzes pārņemšanu jaunai zinātnieku paaudzei, tas kavē jaunu aktuālu problēmu izpēti izvirzīšanu.

Visu šo līdz baltkvelei nokaitēto problēmu kopumu varēs atrisināt, tikai valsts varai — valdībai un parlamentam saprotot, ka Latvijas vēsture ir īpašas nozī-

mes — nacionāla zinātne, kas ļauj ikvienam cilvēkam izprast, izjust savu piederību pie tautas, saglabāt etnisko apziņu, kļūt par savas tautas kultūras līdzveidotāju, glabātāju, attīstītāju.

Ja Latvijas pilsoņiem nebūs vēstures zināšanu, tautas kultūras izpratnes un izjūtas, tad ies bojā gadu tūkstošiem radītā latviešu tautas savdabīgā kultūra, kas ir tāda vienīgā pasaules tautu kultūru kopumā. Tad asimilēsies latviešu etnoss, ies bojā mūsu nacionālā valsts.

Tāpēc mūsdienās, kad komunistiskā režīma mērķtiecīgi piekoptā genocīda un plānveidīgās kolonizācijas rezultātā latvieši savā etniskajā dzimtenē ir tikai ap 53% no tās iedzīvotājiem, kad ruina ir latviskā kultūra, apkarojot tautas tradīcijas, mazināta cilvēku nacionālā apziņa, no lietošanas lielā mērā izspiesta latviešu valoda — vēstures zinātnei ir tautas glābšanas misija.

Bet, lai šo misiju varētu veikt, Latvijas Vēstures institūtam — Latvijas vēstures izpētes galvenajai institūcijai ir jānodrošina:

a) Nacionālā Latvijas vēstures institūta juridiskais statuss,

b) Latvijas Vēstures institūta nepārvērtējamās nozīmes daudzveidīgo fondu saglabāšana,

c) Latvijas Vēstures institūta zinātniski pētnieciskā darba izvērtēšana pilnā apjomā visos aspektos.

Pašreizējā Latvijas situācijā to var atrisināt ar Saeimas un Valdības izpratni un vēlēšanos to darīt reāli. **To var atrisināt ar Latvijas Saeimas lēmumu, piešķirot Latvijas Vēstures institūtam Nacionālā Latvijas vēstures institūta statusu.**

Tas nozīmētu, ka Latvijas Vēstures institūts kļūtu par Latvijas Republikas Ministru kabineta pakļautu zinātnisko iestādi. Šīs iestādes finansēšanu veiktu tieši no valsts budžeta, ārpus parastās valsts budžeta zinātnes budžeta daļas. Tikai šāds finansējums nodrošinātu:

— mūsdienām atbilstošu fondu telpu izveidošanai, lai šīs telpas atbilstu kultūras vērtību saglabāšanas noteikumiem,

— mūsdienu zinātnes prasībām atbilstošas arheoloģijas, etnogrāfijas un antropoloģijas materiālu konservēšanas un restaurēšanas laboratorijas iekārtošanu,

— izdevumus visu telpu uzturēšanai un institūta administratīvā personāla algošanai,

— bāzes finansējumā arī algas zinātniekiem un zinātniski tehniskajam personālam, kas veic institūta pamatproblēmu izpēti.

Papildu problēmu risināšanu finansētu, tāpat kā tagad, Zinātnes padome.

Nacionālais Latvijas vēstures institūts būtu tā institūcija, kas koordinētu Latvijas vēstures izpēti Latvijā. Tagad šāda izpēte nekoordinēti notiek augstskolās, muzejos, arhīvos, ar to nodarbojas entuziasti. Entuziastu darba veicināšana, viņu darba zinātniskā līmeņa paaugstināšana jānodrošina ar speciālistu konsultācijām.

Kā nacionālā institūcija Latvijas vēstures institūts kontaktētos ar ārzemju zinātniskiem centriem un zinātniekiem, kas pēti Latvijas vai Baltijas vēstures problēmas. Arī šajā jomā pagaidām nav nekādas koordinācijas, nav nekur pat pietiekamas informācijas. Bet tieši šāda informācija un darbības saskaņošana būtu viens Latvijas (Baltijas) vēstures izpēti veicinošs faktors.

Protams, vēstures institūta zinātnieki, tāpat kā tas ir tagad, aktīvi iekļautos augstskolu darbā, lai līdzdarbotos jauno vēsturnieku kadru sagatavošanā.

Nacionālais Latvijas vēstures institūts rīkotu vietējās un starptautiskās konferences u. c. pasākumus, lai Latvijas vēstures zināšanas izietu tautā. Tam pašam nolūkam vēsturniekiem jāpublicējas dienas presē, jāraida populāri darbi, kas kalpotu sabiedrības, īpaši jaunatnes, izglītošanai.

Apzināsimies — **Latvijas vēsture Latvijā ir nacionāla zinātne, tā nozīmīga latviešu tautas izdzīvošanai, tā nozīmīga Latvijai kā latviešu valsts eksistencei.** Nolieciet citu zinātņu nozaru nozīmīgumu, dosim savu vietu tautas sakņu saglabāšanai.

J. Graudonis,
Dr. habil. hist.

ROBERTS AKMENTIŅŠ (1910. 27. 01.—1994. 14. 05.)

Aizsaulē aizgājis mūsu Zinātņu akadēmijas goda loceklis profesors, teoloģijas doktors Roberts Akmentiņš. Viņš dzimis 1910. gada 27. janvārī Valkas apriņķa Grundzāles pagastā. R. Akmentiņš bija cilvēks ar dziļām un plašām zināšanām, bija beidzis Latvijas universitātes Teoloģijas fakultāti, bet pēc tam turpinājis studijas Teoloģijas un filozofijas fakultātē un vācu laikā arī Rīgas pilsētas Pedagoģiskās psiholoģijas institūtā studējis psiholoģiju. Viņš pārvaldīja latviešu, vācu, franču, latīņu, sengrieķu un senebreju valodas.

Roberts Akmentiņš bija teoloģijas doktors, viņa doktora disertācijas tēma — «Rakstnieka Augusta Saulieša pasaules uzskata pamatproblēmu aktualitāte», un allaž dzīvi interesējās par literatūru, nolasīja interesantu referātu par Jāņa Poruka ētiskajiem uzskatiem Literatūras, folkloras un mākslas institūta rīkotā J. Poruka daiļradei veltītā konferencē, grāstījās rakstīt apceri par Raiņa drāmu problemātiku. Tiekoties ar profesoru, allaž bija rosinoši uzsākt sarunas par rakstniecības jautājumiem. Viņš bija patiesi erudīts, ļoti smalkjūtīgs, brīnišķīgi vienkāršs cilvēks.

Ilgus gadus R. Akmentiņš ziedoja jaunu teologu

audzināšanai, kopš 1969. gada būdams Teoloģijas semināra psiholoģisko un filozofisko priekšmetu pasniedzējs. 1980. gadā viņš kļuva par šī semināra rektoru. Tie nebija viegli gadi, valdošās aprindas uz mācītājiem un viņu izglītošanu raudzījās greizi, bet R. Akmentiņš pacieģīgi un neatlaidīgi darīja savu darbu, līdz 1990. gadā Latvijas universitātē beidzot atjauno Teoloģijas fakultāti un viņš kļuva par pirmo tās dekānu.

R. Akmentiņš aktīvi iekļāvās arī Latvijas Zinātņu akadēmijas darbā, labprāt nāca uz akadēmijas sēdēm un Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas sanāksmēm, viņš iesvētīja Zinātņu akadēmijas karogu. Ar profesoru R. Akmentiņu bijām iecerējuši rīkot Zinātņu akadēmijas sēdi par tematu «Teoloģija un filozofija». Profesora neveselības dēļ šo sēdi nācās atlikt, līdz — līdz visuvarenais Roberts Akmentiņš aizsauc pie sevis, nodoms palika nerealizēts.

Aizgājis teologs, zinātnieks, divdesmit publikāciju autors. Aizgājis vienkāršs, atsaucīgs, sirsntīgs cilvēks. Īsts godavīrs.

V. HAUSMANIS

PAZIŅOJUMS

J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas sēžu zālē 1994. gada 10. maijā Latvijas Mākslas augstskolu asociācijas Habilitācijas un promocijas padome piešķir mākslas doktora grādu

NATĀLIJAI GAILUMAI

par pētījumu «Simfonisma problēmas latviešu kormūzikā a cappella».

Recenzenti: Dr. arf. prof. I. Grauzdiņa, Dr. habil. art. prof. J. Torgāns, Dr. arf. prof. L. Pismennaja.

Balsošanas rezultāti:

«par» — 9

«pret» — 1

«atturas» — —

ATGĀDINĀJUMS LZS KOORDINATORIEM!

LZS informācijas un koordinācijas centrs atgādina, ka 1994. gada biedru naudas (Ls 0,60) iemaksājamas LZS informācijas un koordinācijas centrā Turgeņeva ielā 19, 329. istabā katru dienu no pl. 10 līdz 16. Turpat ir iespējams pagarināt apliecības.

Disertāciju aizstāvēšana

LU Cietvielu fizikas institūta Habilitācijas un promocijas padomes sēdes notiks Ķengaraga ielā 8, 1. auditorijā:

piektdien, 10. jūnijā, pl. 10 V. Zīraps aizstāvēs habilitācijas darbu cietvielu fizikā «Jonu difūzijas limitētie termoaktīvie relaksācijas procesi halogenīdu un oksīdu kristālos».

Recenzenti: Dr. hab. phys. I. Pļaviņa, Dr. hab. phys. S. Černovs, Dr. hab. phys. H. Kjambrs.

Pl. 14. J. Ozols aizstāvēs promocijas darbu tehniskajā fizikā «Modulācijas metodes optiskajā un EPR spektroskopijā».

Recenzenti: prof. A. Truhins, Dr. hab. phys. J. Spīgulis, Dr. phys. O. Vilītis.

Pl. 15.30 R. Eglītis aizstāvēs promocijas darbu cietvielu fizikā «Radiācijas ierosināto defektu korelētas rekombinācijas kinētikas teorētiskā modelēšana KBr, KCl un AgBr, Cl₂ kristālos».

Recenzenti: prof. J. R. Kalniņš, Dr. hab. phys. A. Piragovs, Dr. hab. phys. J. Dzelve.

Šā gada 15. jūnijā pl. 14 Latvijas eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūta sēžu zālē Ojāra Vācieša ielā 4 notiks LEKMI Habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde, kurā disertāciju bioloģijas doktora grāda iegūšanai aizstāvēs

DITE VENSKUS

par tēmu «Ādas melanomas slimnieku perifēro asiņu imūnšūnu daudzums un to savstarpējās attiecības».

Recenzenti: Dr. habil. med. A. Ferdats, Dr. med. G. Zakenfelds, Dr. biol. O. Heisele.

Ar disertāciju var iepazīties institūta bibliotēkā Ojāra Vācieša ielā 4.

16. jūnijā pl. 16 notiks Latvijas Universitātes Ekonomikas zinātņu habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde (Rīgā, Aspazijas bulv. 5, 302. telpā), kurā promocijas darbu ekonomikas zinātņu doktora grāda iegūšanai aizstāvēs

IVARS BRĪVERS

par tēmu «Kalendārās plānošanas dialoga procedūras» (apakšnozare — statistika un ekonometrija).

Recenzenti: Dr. habil. oec. L. Frolova, Dr. habil. oec. I. Aukuļičs, Dr. oec. J. Vičkovskis.

Ar promocijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā.

21. jūnijā pl. 16 Latvijas Medicīnas akadēmijas Habilitācijas un promocijas ķirurģijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā docents

JĀNIS GARDOVSKIS

aizstāvēs habilitācijas darbu «Kuņģa vēzis (ķirurģiskā ārstēšana, rekonstrukcija, prognostiskie faktori)» habilitētā medicīnas doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. habil. med. prof. M. Mihelsons, Dr. habil. med. prof. J. Ērenpreiss, Dr. habil. med. prof. K. P. Tons (Vācija).

Ar habilitācijas darbu var iepazīties LMA bibliotēkā Dzirciema ielā 16.

Š. g. 21. jūnijā pl. 14 Visvalža ielā 4a aktu zālē notiks Filoloģijas nozares habilitācijas un promocijas padomes (HP—I) sēde, kurā disertāciju filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs Daugavpils Pedagoģiskās universitātes Latviešu valodas katedras lektore

VILMA ŠAUDIŅA

par tēmu: «Lituanismi dažās Lietuvas pierobežas sēliskajās izloksnēs (Aknīste, Gārsene, Laši, Prode)».

Recenzenti: Dr. hab. philol. A. Breidaks, Dr. hab. philol. B. Laumane, Dr. philol. L. Balode.

PAPILDU INFORMĀCIJA LATVIJAS ZINĀTNIĒKU SAVIENĪBAS ĀRZEMJU BIEDRIEM

LZS Informācijas un koordinācijas centrs paziņo, ka uz Latvijas Zinātnieku savienības valūtas kontu Nr. 600070003 Latvijas Tautas bankā, pēc jaunākās in-

formācijas, var nosūtīt biedru naudas (USD 20) caur sekojošiem korespondējošiem kontiem:

LATVIJĀ			
BANKA	ADRESE	VALŪTA	KONTA Nr.
LATVIJAS DEPOZĪTU BANKA	VAĻŅU IELĀ 28 RĪGA, LV-1579	USD DEM GBP	70036
LATVIJAS INDUSTRIĀLĀ BANKA	GRĒCINIEKU IELĀ 6 RĪGA, LV-1050	USD	000141028
BANKA BALTIJA	BRĪVĪBAS IELĀ 49/53 RĪGA, LV-1578		001070506
ĀRZEMJU OPERĀCIJU BANKA	ELIZABETES IELĀ 57 RĪGA, LV-1772		7717054
ĀRZEMĒS			
BANKA	ADRESE	VALŪTA	KONTA Nr.
TVERUNIVERSAL BANK	ul. Medvedeva 14 Moskva, 103006 KRIEVIJA	USD DEM	073034
VEREINS-UND WESTBANK	ALTER WALL 22 HAMBURG D-20457 VĀCIJA	USD DEM	910907294 1/07/96308
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN	KUNGSTRADGARDSGATAN 8 S-106 40 STOCKHOLM ZVIEDRIJA	USD DEM SEK	5552 82 003 93 5552 82 004 07 5201 85 298 97
SVENSKA HANDELSBANKEN	BLASIEHOLMSTORG 11 S-106 70 STOCKHOLM ZVIEDRIJA	USD DEM SEK	99-47 664 509 99-47 664 479 99-40 999 599
NATIONAL WESTMINSTER BANK	25 OLD BROAD STREET LONDON EC2N 1HQ LIELBRITĀNIJA	GBP USD DEM	440/0/04574737 140/0/03793311 190/0/03793338
ABN AMRO Bank (Österreich) AG	SCHOTTENRING 35 A-1011 WIEN AUSTRIJA	VISAS VALŪTAS	2.17.85.007
ING Bank	BIJLMERPLEIN 888 1102 MG AMSTERDAM NĪDERLANDE	NLG DEM USD	577 03 418 95 62 04 109 95 62 40 109
REPUBLIC NATIONAL BANK OF NEW YORK	452 FIFTH AVENUE NEW YORK, NY 10018 ASV	USD	608 211 109
COMMERZBANK AG	NEUE MAINZER STR. 32—36 60251 FRANKFURT VĀCIJA	DEM	400 8867913 00

1994. gada 27. jūnijā pl. 15 LZA Prezidija sēžu zālē (Rīgā, Turgeņeva ielā 19, 2. stāvā) notiks Neorganiskās ķīmijas institūta Habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde, kurā disertāciju ķīmijas zinātņu doktora grāda iegūšanai aizstāvēs

INESE MAJORE

par tēmu «Matemātiski-grafiskās metodes izmantošana magnija borātu sintēzēs».

Recenzenti: Dr. h. ķīm. prof. J. Švarca, Dr. h. ķīm. G. Mežaraups, Dr. ķīm. I. Zviedre.

Ar disertāciju var iepazīties NĶI bibliotēkā.

HABILITĀCIJAS UN PROMOCIJAS PADOMJU IEVĒRĪBAI

«Zinātnes Vēstnesis» paziņo, ka neiznāks jūlija otrajā pusē un augustā, tāpēc par jūlijā, augustā un septembra sākumā paredzētajām disertāciju aizstāvēšanām paziņojumus iesniegt līdz 29. jūnijam.

Atgādinām, ka paziņojumu par disertācijas aizstāvēšanu paraksta atbilstošās padomes priekšsēdētājs.

ASV Nacionālā pētījumu padome piedāvā

(National Research Council, Office of International Affairs, 2101 Constitution Avenue, Washington, D. C. 20418; OFFICE FOR CENTRAL EUROPE AND EURASIA Telephone: (202)334—2644 FAX: (202)334—2614)

Nacionālā Zinātņu akadēmija sniedz finansiālu atbalstu amerikāņu zinātniekiem divu nedēļu ilgām projekta izstrādes vizītēm un ilgtermiņa pētnieciskiem braucieniem. Šīs stipendijas tiek sniegtas amerikāņu zinātnieku vizītēm uz Centrāl—/Austrumeiropu vai bijušo PSRS un amerikāņu zinātniekiem, kas ieinteresēti uzņemt kolēģus no šiem reģioniem. Pieteikumi abu veidu stipendijām jāiesniedz ASV pilsoņiem.

Nacionālā Zinātņu akadēmija atzīmē, ka šogad vairs netiks pieņemti pieteikumi stipendijām lauksaimniecisko un biomedicīnisko zinātņu jomā.

Stipendiju apmērs: USD 2000—USD 2200 — īstermiņa projekta izstrādei, USD 3600—USD 12 100 — ilgtermiņa braucienam.

Pieteikumu iesniegšanas termiņi (pasta zīmogs): 1994. gada 24. jūnijs (projekta izstrādei un ilgtermiņa braucienam), 1994. gada 9. decembris (tikai projekta izstrādei).

Par Nacionālās Zinātņu akadēmijas stipendiju programmām tuvāku informāciju var saņemt: Rachel J. Schwartz, Program Assistan, tel. (202)—3342644, fax (202)—334—2614.

Atsūtītie materiāli atrodas LZA sekretariātā.

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Evalds Mugurevičs.

Redkolēģijā: akadēmiķis Mārtiņš Beķers, akadēmiķis

Juris Ekmanis, LZA Goda loceklis Jānis Graudonis,

doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Mar-

tinsons.

Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 212706.

Indekss 77165.

Izspiests a/s «Preses nams» tipogrāfijā,

Rīgā, Balasta dambī 3.

Augstspiede. 1 uzsk. iespiedloksne.

Meflens 1000 eks.

Pasūtījuma Nr. 654.